Vi□t b□i Biên t□p viên
Th□ sáu, 03 Tháng 4 2020 10:18 - L□n c□p nh□t cu□i Th□ sáu, 03 Tháng 4 2020 10:28

BS. CKII. Lê T□ Đ□nh -

Gi□I THI□U

Vào tháng 12 năm 2019, m□t đ□t bùng phát coronavirus m□i □ ng□□i b□t đ□u □ Vũ Hán, t□nh H□ B□c, Trung Qu□c và sau đó lan sang hàng ch□c qu□c gia khác tr□ thành đ□i d□ch toàn c□u. Virus corona 2 gây h□i ch□ng hô h□p c□p tính (SARS-CoV-2) đã đ□□c phát hi□n là nguyên nhân gây ra viêm ph□i COVID-19. Th□i đi□m hi□n t□i đã có trên 1 tri□u tr□□ng h□p nhi□m b□nh và h□n 53 nghìn tr□□ng h□p t□ vong trên toàn c□u, m□c dù t□ l□ th□c t□ có th□ cao h□n. B□nh do ch□ng coronavirus m□i (COVID-19) là m□t b□nh truy□n nhi□m m□i, bi□u hi□n ch□ y□u là b□nh hô h□p viêm ph□i c□p tính nh□ng có th□ □nh h□□ng đ□n nhi□u c□ quan nh□ th□n, tim, đ□□ng tiêu hóa, máu và th□n kinh h□ th□ng. Ph□n l□n s□ lây nhi□m ban đ□u không bi□u hi□n b□t k□ tri□u ch□ng nào ho□c tri□u ch□ng gi□ng nh□ b□nh cúm nh□, t□ kh□i. Các bi□u hi□n lâm sàng ph□ bi□n c□a COVID-19 là s□t (98%), ho (76%), và đau c□ và m□t m□i (m□i lo□i 18%). Các tri□u ch□ng nhi□m trùng đ□□ng hô h□p trên v□i ch□y n□□c mũi và ho có đ□m là không ph□ bi□n, ngo□i tr□ □ tr□ em. Kho□ng 16-20% tr□□ng h□p đã đ□□c phân lo□i là n□ng hay nghiêm tr□ng.

COVID-19 d□ lây h□n các ch□ng coronavirus tr□□c đây (h□i ch□ng hô h□p c□p tính n□ng (SARS-CoV) và h□i ch□ng hô h□p Trung Đông coronavirus (MERS-Co-V)). COVID-19 lây truy□n t□ ng□□i sang ng□□i qua các gi□t b□n khi ho ho□c h□t h□i, phân ho□c ti□p xúc tr□c ti□p, th□i gian □ b□nh (kho□ng th□i gian t□ khi nhi□m đ□n khi xu□t hi□n tri□u ch□ng) □□c tính t□ 1 đ□n 14 ngày (th□□ng là 3 đ□n 7 ngày). Lây nhi□m COVID-19 có th□ x□y ra ngay c□ trong th□i gian □ b□nh.Ph□ n□ mang thai, tr□ s□ sinh và ng□□i già và b□nh nhân m□c b□nh đi kèm (nh□ đái tháo đ□□ng, tăng huy□t áp, tim m□ch, b□nh ph□i m□n tính và b□nh th□n m□n) đ□c bi□t d□ b□ nhi□m COVID-19 và có kh□ năng b□ b□nh n□ng h□n. Nhi□m COVID-19 đã đ□□c báo cáo □ m□i l□a tu□i, k□ c□ □ tr□ em.

Ch□n đoán ch□ y□u d□a vào ti□n s□ chính xác ti□p xúc v□i ng□□i b□ nhi□m b□nh (khó xác đ□nh chính xác trong tr□□ng h□p ti□p xúc v□i ng□□i ch□a có tri□u ch□ng), bi□u hi□n lâm sàng và th□c hi□n các xét nghi□m. M□t l□u ý, g□n đây có s□ gia tăng trong các tr□□ng h□p nh□ng ng□□i không có ti□n s□ du l□ch ho□c ti□p xúc rõ ràng v□i các cá nhân b□ nhi□m b□nh. R□t nhi□u t□ ch□c đã cung c□p thông tin h□□ng d□n k□ thu□t xét nghi□m COVID-19 bao g□m thu th□p m□u và x□ lý m□u. Các chuyên gia chăm sóc s□c kh□e nên áp d□ng khuy□n theo qu□c gia s□ t□i n□u đã có công b□ thông tin h□□ng d□n c□ th□ t□i qu□c gia đó.

□NH H□□NG C□A NHI□M COVID-19 Đ□N TH□N

Không có b□ng ch□ng cho th□y nhi□m COVID-19 □nh h□□ng x□u đ□n th□n □ nh□ng ng□□i b□ nhi□m trùng nh□ đ□n trung bình. Tuy nhiên, trong s□ nh□ng ng□□i b□ nhi□m trùng n□ng c□n ph□i nh□p vi□n, b□t th□□ng □ th□n đ□□c ghi nh□n □ 25-50% đ□i t□□ng, bi□u hi□n là tăng bài ti□t protein và h□ng c□u trong n□□c ti□u. M□t t□ l□ nh□ (d□□i 15%) xu□t hi□n suy gi□m ch□c năng l□c c□a th□n (t□n th□□ng th□n c□p). Tác đ□ng s□c kh□e lâu dài c□a t□n th□□ng th□n đ□i □ nh□ng ng□□i s□ng sót sau khi nhi□m COVID-19 còn ch□a đ□□c làm rõ. Tuy nhiên nhi□m SARS-CoV-2 là m□i đe d□a đ□c bi□t đ□i v□i b□nh nhân m□c b□nh th□n m□n (CKD), đ□c bi□t là nh□ng ng□□i đang l□c máu và ghép th□n. B□nh nhân ghép th□n nên th□c hi□n các bi□n pháp đ□□c khuy□n cáo đ□ ngăn ng□a nhi□m trùng. T□t c□ b□nh nhân nên ti□p t□c t□t c□ các lo□i thu□c v□i li□u l□□ng quy đ□nh bao g□m c□ thu□c □c ch□ men chuy□n/□c ch□ th□ th□ angiotensin II tr□ khi có l□i khuyên khác c□a bác sĩ.

CHI□N L□□C ĐI□U TR□ B□NH NHÂN L□C MÁU

Nhi□m COVID-19 đ□a ra nh□ng thách th□c đ□c bi□t đ□i v□i b□nh nhân l□c máu, đ□c bi□t là t□i trung tâm l□c máu (HD). B□nh nhân suy th□n đ□c bi□t d□ b□ nhi□m trùng và có th□ các thay đ□i nhi□u h□n trong bi□u hi□n các tri□u ch□ng lâm sàng và tình tr□ng nhi□m trùng. H□n n□a, không gi□ng nh□ nh□ng ng□□i khác b□ nhi□m COVID-19, b□nh nhân b□ nhi□m COVID-19 này v□n c□n ph□i đ□n trung tâm l□c máu đ□ l□c máu th□□ng xuyên. Đi□u này làm tăng nguy c□ lây nhi□m, bao g□m lây nhi□m cho c□ c□ nhân viên y t□ và nhân viên c□ s□, b□nh nhân khác và t□t c□ nh□ng ng□□i khác ti□p xúc.Là m□t ph□n c□a ki□m soát nhi□m trùng thông th□□ng, các c□ s□ l□c máu nên thi□t l□p các quy đ□nh và quy trình đ□ ngăn ng□a ho□c gi□m s□ lây lan c□a b□nh.Hi□p h□i th□n h□c Trung Qu□c (8) và Hi□p h□i th□n h□c Đài Loan g□n đây đã phát tri□n các h□□ng d□n cho các đ□n v□ l□c máu trong đ□t bùng phát COVID-19, thêm vàođó Hi□p h□i th□n h□c Hoa k□ / Trung tâm ki□m soát d□ch b□nh Hoa K□ (CDC) và Hi□p h□i th□n châu Âu (ERA-EDTA) cũng đ□a ra các h□□ng d□n. B□ng tóm t□t các h□□ng d□n này đ□□c cung c□p d□□i đây.

KHUY□N CÁO DÀNH CHO NHÂN VIÊN Đ□N V□ CH□Y TH□N NHÂN T□O

Đ□i v□i khoa phòng và nhân viên y t□

1. T□i các l□i vào và khu v□c ch□, nên đ□t các áp phích/thông báo đ□ c□p n□i b□t các tri□u ch□ng nhi□m COVID-19.
2. T□i các l□i vào và khu v□c ch□, nên đ□t các áp phích/thông báo mang các thông đi□p giúp t□ v□n v□ các bi□n pháp v□ sinh (quy trình r□a tay/v□ sinh và cách ho/h□t h□i).
3. M□t nhóm nhân viên y t□ bao g□m các bác sĩ l□c máu, nhân viên đi□u d□□ng và k□ thu□t viên c□n đ□□c đào t□o v□ ki□n th□c lâm sàng c□p nh□t v□ b□nh d□ch COVID-19, thông báo v□ nguy c□ nhi□m trùng, các công c□ phòng ch□ng d□ch b□nh và h□□ng d□n t□ chính ph□, xã h□i h□c và lãnh đ□o b□nh vi□n. Ghi l□i và l□u gi□ danh sách nhân viên trên b□i các đ□n v□ l□c máu b□nh vi□n.
4. Thông tin v□ du l□ch, đi l□i, ngh□ nghi□p, đ□a ch□ liên l□c và ti□n s□ ti□p xúc □ d□ch (clus-ters) (TOCC) c□a t□ng nhân viên y t□, b□nh nhân ch□y th□n, thành viên gia đình c□a h□, c□ dân c□a cùng m□t t□ ch□c và đ□ng nghi□p t□i n□i làm vi□c nên đ□□c thu th□p và c□p nh□t th□□ng xuyên.
5. Các khuy□n cáo chăm sóc m□i nh□t và thông tin v□ d□ch b□nh c□n đ□□c c□p nh□t và g□i đ□n t□t c□ nhân viên chăm sóc y t□.
6. Các ho□t đ□ng nhóm, bao g□m nhóm l□n, nhóm nghiên c□u và nhóm th□o lu□n các tr□□ng h□p lâm sàng nên đ□□c tránh ho□c gi□m thi□u.
7. Nhân viên nên ăn u□ng vào các th□i đi□m khác nhau đ□ tránh các b□a ăn cùng nhau. Nên tháo kính, kh□u trang và mũ tr□□c b□a ăn và r□a tay d□□i dòng n□□c ch□y. Nói chuy□n trong b□a ăn nên đ□□c gi□m thi□u đ□ gi□m s□ phát tán c□a các gi□t b□n.
8. Nhân viên nên t□ theo dõi các tri□u ch□ng c□a mình và nên thông báo cho lãnh đ□o trong tr□□ng h□p h□ ho□c thành viên gia đình c□a h□ xu□t hi□n các tri□u ch□ng g□i ý nhi□m COVID-19.
9. Ki□m soát l□i vào, xác đ□nh và phân lu□n nh□ng ng□□i có nguy c□ b□ nhi□m, đo nhi□t đ□ c□ th□, r□a tay, đeo kh□u trang (ph□u thu□t ho□c N95) thích h□p trong su□t quá trình l□c máu, kh□ trùng máy, v□ sinh môi tr□□ng, đi□u ki□n thông thoáng.
10. Không ch□m vào b□nh nhân ho□c s□ d□ng □ng nghe tr□ khi c□n thi□t

Đ□i v□i vi□c qu□n lý b□nh nhân

1. T□t c□ b□nh nhân nên đ□□c theo dõi nhi□t đ□ khi đ□n l□c máu.
2. B□nh nhân và ng□□i đi cùng nên đ□□c kh□ khu□n tay khi vào phòng l□c máu.
3. B□nh nhân nên tránh các b□a ăn trong quá trình l□c máu. H□ có th□ mang theo th□c ph□m ti□n l□i nh□ k□o đ□ ngăn ng□a h□ đ□□ng huy□t.

4. B□nh nhân b□ s□t ho□c có tri□u ch□ng hô h□p nên g□i đ□n v□ l□c máu tr□□c khi đ□n, đ□□c đánh giá trong phòng ho□c khu v□c tách bi□t v□i khu v□c l□c máu và nên đ□□c ki□m tra nhi□m COVID-19. B□nh nhân nghi ng□ nhi□m COVID-19 nên đ□□c áp d□ng "Mô hình chăm sóc l□c máu c□ đ□nh" nh□ d□□i đây trong th□i gian cách ly 14 ngày.

- N□i đi□u tr□ l□c máu: b□nh nhân nên ti□p t□c ch□y th□n nhân t□o t□i trung tâm ch□y th□n nhân t□o ban đ□u và không thay đ□i sang trung tâm khác.
- Ca l□c máu và nhân viên l□c máu: Không thay đ□i ca l□c máu và nhân viên chăm sóc đ□ h□n ch□ nhi□m khu□n và lây nhi□m chéo.
- B□nh nhân c□n ph□u thu□t đ□□ng vào m□ch máu nên đ□□c ki□m tra ch□ng coronavirus m□i tr□□c khi ph□u thu□t. Các ho□t đ□ng trên b□nh nhân b□ nhi□m ch□ng coronavirus m□i đ□□c xác nh□n ho□c nghi ng□ nên đ□□c th□c hi□n trong m□t phòng đ□□c ch□ đ□nh v□i s□ b□o v□ c□n thi□t cho nhân viên y t□.
- Giao thông: Giao thông công c□ng không nên đ□□c s□ d□ng. B□nh nhân nên s□p x□p ph□□ng ti□n giao thông cá nhân và đi l□ trình c□ đ□nh. Nhân viên đ□a đón và ng□□i h□ t□ng nên đeo kh□u trang ph□u thu□t ho□c kh□u trang N95 trong su□t quá trình đ□a đón b□nh nhân.
- T□t c□ các b□nh nhân b□ s□t nên đ□□c ki□m tra nhi□m ch□ng coronavirus m□i và nên đ□□c l□c máu vào ca cu□i cùng trong ngày cho đ□n khi lo□i tr□ nhi□m COVID-19.
- Tuy□n đ□□ng vào b□nh vi□n và đ□n v□ l□c máu: Không nên đ□a đón và th□ v□i các b□nh nhân ch□y th□n khác. Nên tránh đi vào và ra ngoài v□i các b□nh nhân khác cùng m□t lúc. Các tuy□n đ□□ng, ch□ đ□ và th□i gian v□n chuy□n b□nh nhân nên đ□□c c□ đ□nh.
- Các c□nh báo trong đ□n v□ l□c máu: B□nh nhân không nên □ g□n, v□i kho□ng cách ít nh□t là 6 feet (183 cm) so v□i các b□nh nhân khác; khu v□c đi□u tr□ và ch□ đ□i nên có đi□u hòa không khí và thông gió t□t đ□ lo□i b□ các gi□t b□n trong không khí.
- Nhân viên chăm sóc: T□t c□ các nhân viên tham gia chăm sóc b□nh nhân tr□c ti□p c□n đ□□c b□o v□ toàn di□n, bao g□m qu□n áo b□o h□ khôngth□m n□□c dài tay, đ□i mũ, kính b□o h□, găng tay và kh□u trang y t□ (lo□i m□t n□ ph□u thu□t tr□ lên). V□ sinh tay ph□i đ□□c th□c hi□n nghiêm túc.
- Máy l□c máu: Thi□t b□ có th□ ti□p xúc v□i b□nh nhân ho□c v□t li□u có kh□ năng b□ nhi□m nên đ□□c kh□ trùng theo các quy trình chu□n.

5. N□u m□t tr□□ng h□p m□i đ□□c xác nh□n ch□n đoán ho□c nghi ng□ cao nhi□m COVID-19 t□i các trung tâm l□c máu, vi□c kh□ trùng ph□i đ□□c ti□n hành ngay l□p t□c. Các khu v□c ti□p xúc g□n v□i nh□ng b□nh nhân này không nên đ□□c s□ d□ng cho các b□nh nhân khác cho đ□n khi b□ đ□□c làm s□ch.

6. Ch□t th□i y t□ t□ b□nh nhân xác nh□n nhi□m ho□c nghi ng□ nhi□m COVID-19 nên đ□□c coi là ch□t th□i y t□ truy□n nhi□m và đ□□c x□ lý theo quy đ□nh.

7. Thông báo v□i B□ Y T□ trong tr□□ng h□p nghi ng□ ho□c xác nh□n nhi□m COVID-19.

KHUY□N CÁO CHO THÀNH VIÊN GIA ĐÌNH VÀ NG□□I CHĂM SÓC

1. T□t c□ thành viên trong gia đình s□ng cùng v□i b□nh nhân ph□i tuân th□ các th□n tr□ng và khuy□n cáo cho b□nh nhân đ□ ngăn ng□a lây nhi□m COVID-19 t□ ng□□i sang ng□□i trong gia đình, nh□ng vi□c này bao g□m: ki□m tra thân nhi□t, v□ sinh ch□ng nhi□m khu□n cá nhân t□t, r□a tay, và k□p th□i thông báo khi nghi ng□ có ng□□i có kh□ năng b□ lây nhi□m.
2. B□nh nhân ch□y th□n nhân t□o có thành viên gia đình ho□c ng□□i chăm sóc ph□i cách ly c□ b□n có th□ đ□□c l□c máu nh□ bình th□□ng phù h□p trong giai đo□n 14 ngày.
3. Khi thành viên gia đình ho□c ng□□i chăm sóc đ□□c xác nh□n là ca nhi□m, nên đánh giá và đi□u tr□ l□c máu cho b□nh nhân cho phù h□p v□i quy trình và khuy□n cáo nêu bên trên.

Tóm l□i, COVID-19, m□t căn b□nh gây ra b□i m□t lo□i coronavirus m□i, là m□i đe d□a l□n c□a con ng□□i trên toàn c□u đã bi□n thành đ□i d□ch. Tác đ□ng c□a lây nhi□m này □ nh□ng ng□□i m□c b□nh CKD ch□a đ□□c nghiên c□u đ□y đ□ và vi□c qu□n lý b□nh nhân ch□y th□n nhân t□o nghi ng□ đã ti□p xúc v□i COVID-19 nên đ□□c th□c hi□n theo các phác đ□ nghiêm ng□t đ□ gi□m thi□u r□i ro cho các b□nh nhân khác, nhân viên y t□ chăm sóc và nh□ng ng□□i chăm sóc cho b□nh nhân này.

TÀI LI□U THAM KH□O

1. Wang D, Hu B, Hu C, et al. Clinical Characteristics of 138 Hospitalized Patients With 2019 Novel Coronavirus-Infected Pneumonia in Wuhan, China. JAMA,2020. doi:10.1001/jama.2020.1585.
2. World Health Organization. Report of the WHO-China Joint Mission on Coronavirus Disease 2019 (COVID-19). Available at https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/who-china-joint-mission-on-covid-19-final-report.pdf.
Accessed 02 Mar 2020

3. Huang C, Wang Y, Li X, Ren L, Zhao J. et al. Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in Wuhan, China. The Lancet 2020; 395: 497–506.
4. The National Health Commission of PRC. Guideline for diagnosis and treatment of novel coronavirus disease (version 6)[OB/EL]. 2020.02.18.University of Minnesota Center for Infectious Disease Research and Policy. COVID-19 Lab Guidance & Diagnostics. Available at http://www.cidrap.umn.edu/covid-19/lab-guid-ance-diagnostics.
Accessed 15 Mar 2020.

5. https://www.dpcedcenter.org/news-events/news/coronavirus-dis
-ease-covid-19-information-for-dialysis-patients/ ; accessed 9 March 2020.

6. http://www.nicd.ac.za/diseases-a-z-index/covid-19/covid-19-prevention/ ; accessed 9 March 2020.

7. Chinese Society of Nephrology. Recommendations for prevention and control of new coronavirus infection in blood purification center (room) (First trial version). Chinese Society of Nephrology, 2 March 2020.

8. Hwang S-J. Guideline for dialysis facilities during COVID-19 outbreak, Taiwan Society of Nephrology, 16 February 2020.

9. American Society of Nephrology. Information for Screening and Management of COVID-19 in the Outpatient Dialysis Facility. February 28, 2020 https://www.cdc.gov/cor
onavirus/2019-ncov/index.html
; accessed 11 March 2020.

10. https://www.era-edta.org/en/covid-19-news-and-information/ ; accessed 12 March 2020.

(Ngu□n https://www.theisn.org/881#recommendations-for-the-novel-coronavirus-2019-epidemi
c)